

OP REIS NAAR EEN WONDERE WERELD

GENUA, 1298,

we lezen mee met een meisje dat werkt in een gevangenis. Maria della Pietra is wees, heeft elf jaar in een klooster gewoond en heeft nu een baan.

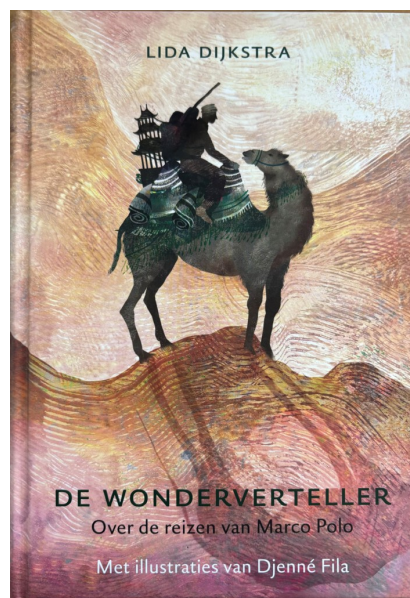
'Mijn spiegelbeeld keek me boos aan vanuit de plas water op de vloer. Ze stak haar tong uit. Dwarse piekharen waren onder haar mutsje vandaan gesprongen.

Met een plons kwakte ik de boender terug in de emmer. Overal op de tegels stonden vieze voetafdrukken die ik weg moest schrobben. Dat was mijn taak hier in het palazzo San Giorgio. Net als met grote dienbladen vol eten langs de gevangenen sjouwen, de vuile vaat bij de haven spelen en de po's een stukje verderop in datzelfde water legen.' (p.7)

Met het stukje over Maria della Pietra begint het nieuwe boek van Lida Dijkstra, *De wonderverteller. Over de reizen van Marco Polo*. Een waardige opvolger van het bekroonde boek over Toetanchamon, *Schaduw van Toet*. Met *De wonderverteller* is Dijkstra weer in de geschiedenis gedoken, dit keer de geschiedenis van Marco Polo. In het boek komt Maria della Pietra in contact met Marco Polo, messer Marco. Marco Polo krijgt veel bezoek en hij vertelt dan verhalen over zijn reizen. Maria zit dan het liefst in de buurt van zijn cel om stiekem mee te luisteren. 'Marco Polo's verhalen maakten mijn wereld groter en kleuriger. Als hij maar drie zinnen zei, had ik alweer iets nieuws geleerd.' (p. 11)

'MARCO POLO'S VERHALEN MAAKTEN MIJN WERELD GROTER EN KLEURIGER. ALS HIJ MAAR DRIE ZINNEN ZEI, HAD IK ALWEER IETS NIEUWS GELEED.'

Doordat Maria eten brengt aan messer Marco hebben ze contact. Ze zegt dan tegen Marco Polo dat zijn verhalen ook opgeschreven kunnen worden.

Er is in de gevangenis een andere gevangene met perkament en inkt, Rustichello da Pisa. Maria koopt de bewaker om en zorgt ervoor dat Rustichello naar Polo's cel komt. Marco Polo vertelt de verhalen over zijn leven en reizen aan de hand van zijn aantekeningenboekje en Rustichello schrijft ze op.

De verhalen van Marco Polo beginnen in het derde hoofdstuk, 'Scharnierpunt', en zijn steeds in het blauw geschreven om verwarring te voorkomen: de stukken tekst van Maria en Marco Polo zijn namelijk beide in ik-perspectief. Ondanks het kleurgebruik is het nog steeds op sommige plekken lastig schakelen, ik ben tijdens het lezen ook een keer de mist in gegaan.

GROTE REIZEN

De verhalen van Marco Polo gaat over zijn grote reizen naar het Oosten. Op zijn zeventiende gaat hij mee met zijn vader en oom, die twee jaar daarvoor na een lange reis terug zijn gekomen naar huis in Venetië. Tijdens die reis zijn Polo's vader en oom in het Tataarse Rijk geweest waar ze in dienst waren van Koebilai Chan.

Met behulp van een paiza, een soort paspoort dat ze kregen van de chan, konden ze veilig terug naar huis reizen; maar blijven kunnen ze niet, ze moeten terug naar Koebilai Chan, bij wie ze nog steeds in dienst zijn. Daarvoor moeten ze eerst naar de paus in Akko (oude havenplaats in Noord-Israël), dan heilige olie in Jeruzalem halen en tot slot honderd wijze mannen verzamelen die ze meenemen om de chan over hun geloof te vertellen. Met deze eerste reis gaat Marco Polo op zijn zeventiende mee. Ze gaan per schip naar het Heilige Land, dan met kamelen naar de Perzische Golf en verder naar het oosten over de

himalaya en door de 'woestijn des doods'. Wanneer Marco Polo twintig is – ze zijn dan drie jaar onderweg –, zijn ze nog tweeduizend mijl verwijderd van het paleis van de chan in Cambalu (het huidige Beijing). Onderweg maken ze van alles mee, Marco Polo raakt verslaafd aan papaver, ze horen zandgeesten, ze ontmoeten de beste ruiters van de wereld en nog veel meer.

'MIJN RIJK IS ZO GROOT DAT HET NOOIT FATSOENLIJK IS VERKEND. EN DAT GA JIJ NU DOEN.'

Uiteindelijk komen ze aan bij de chan en gaat ook Marco Polo bij hem in dienst. Hij leert vechten, jagen, paardrijden en moet verschillende opdrachten voor de chan uitvoeren. Hier maakt Polo onder andere kennis met het papiergeld dat de chan heeft ingevoerd en met vuurwerk. De chan vertrouwt Polo op een gegeven moment genoeg dat hij als gezant reizen mag maken. Hij krijgt als opdracht van de chan: 'Ik verwacht zodra je terugkomt een uitgebreid verslag van alle wonderen en bijzonderheden die je bent tegengekomen. Ik wil

weten hoe de mensen in andere landen zich gedragen. Welke dieren er leven. Alles beschreven tot in de kleinste details. Mijn rijk is zo groot dat het nooit fatsoenlijk is verkend. En dat ga jij nu doen.' (p. 138 en 139).

Dit is een van de reizen die Polo in dienst van de chan maakt. Voor Maria maakt Polo wat tekeningen van dieren die hij is tegengekomen met een bijbehorende tekst. Deze tekst is steeds in het rood. Na vierentwintig jaar, in 1295, komt Marco Polo weer terug in Venetië.

WAARHEIDSGETROUW?

Tijdens het lezen heb ik steeds de neiging te willen controleren of het echt waar is wat er staat. Daarnaast merk ik dat ik steeds vragen heb; dat ik het gevoel heb, dat ik niet alles goed begrijp. Er komen bijvoorbeeld allerlei (oude) plaatsnamen voorbij in het boek: ik heb steeds opgezocht welke plek dat nu ongeveer is. Gelukkig staat er in het schutblad een kaartje van de reizen van Marco Polo, zie afbeelding, maar daar staan niet de actuele plaatsnamen op.

Dijkstra had dit gevoel denk ik wel verwacht, want achterin schrijft zij 'Is alles wel écht gebeurd?' Daarin staat dat er inderdaad een reisgids, *Divisament dou mundo*, is geschreven in de dertiende eeuw. Toen bestond al de vraag of alles wel waar was; de reisgids is daarna bovendien vele keren gekopieerd en vertaald en dan kan er wat veranderd worden.

Uiteindelijk is *De wonderen* van de Oriënt (Il Milione) in de jaren tachtig zo getrouw mogelijk opgeschreven aan de hand van honderdvijftig middeleeuwse kopieën. Maar goed, dan is het nog steeds de vraag of het echt of fictie is. Dijkstra zegt hierover 'Dus wat is er nu echt gebeurd van dit boek? Ga hier maar van uit: alles in dit boek is echt gebeurd, behalve de stukken die volslagen verzonnen zijn.' (p. 208)

Wat bij mij als lezer gebeurde door de feiten en vragen die termen en plaatsnamen opriepen, is dat ik wat uit het verhaal ging. Het vertraagde mij en niet altijd ten goede. Achterin staat wel een begrippenlijst, maar daardoor blijf je niet zo goed in het verhaal.

WONDERLIJKE ILLUSTRATIES

Het allermooiste in het boek zijn de illustraties van Gouden Penseelwinnares Djenné Fila. Ze weet, wederom, de sfeer goed te pakken: de illustraties doen oosters en sprookjesachtig aan. Met een soort stempeltechniek weet ze structuur aan te brengen in stoffen en met vegen verf zien we prachtige mist ontstaan. Op de afbeelding op de vorige pagina zien we een tekening van Marco Polo met zijn 'lange, doorgestikte jas met brede zomen'.

Een jas die door het boek heen steeds meer betekenis krijgt. Fila maakt inzichtelijk dat de jas meegaat op de reizen en de reizen 'opneemt'.

Al met al een sterk, rijk boek met veel informatie. In het begin word je in het verhaal gezogen door echt mooie taal en leuke neologismen van Maria, zoals 'beviezevoetstapt' en 'buitelzinnen'. Verderop in het boek is het wat trager, maar door de mooie (sfeer)beelden word je wel uitgenodigd om dit boek uit te lezen. Daarnaast is het een prachtig uitgangspunt om je verder te verdiepen in de reizen van Marco Polo, de bijzondere rijken in de Middeleeuwen en hoe deze reizen zijn doorwerking hebben in de huidige tijd, denk aan de zijderoute die er nog steeds is. Een ode aan reizen, ontdekken en avontuur.

Lida Dijkstra (2024), *De wonderverteller*. Over de reizen van Marco Polo. Luitingh-Sijthoff

OVER DE AUTEUR

Boukje Bruins (MA Neerlandistiek, Rijksuniversiteit Groningen) werkt als docent-onderzoeker op Hogeschool KPZ. Binnen het programma Taalstimulering participeert ze in onderzoek naar lezen met begrip met schurende en naburige teksten in combinatie met andere vakgebieden. Daarnaast verdiept ze zich in jeugdliteratuur. Als hogeschooldocent taal is ze betrokken bij beroepstaken in de deeltijd en modules in de voltijd. Boukje heeft een achtergrond als leraar in het basisonderwijs en leraar in het voortgezet onderwijs.